

НАУКА ТА БІБЛІОТЕЧНА СПРАВА В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ: МІЖНАРОДНА ПІДТРИМКА

Віддалений безкоштовний доступ під час війни до міжнародних баз даних наукової інформації для українських учених

Як інформує офіційний сайт ORCID, створено консорціум ORCID в Україні. В березні 2021 р. Міністерство освіти і науки України та міжнародна некомерційна організація ORCID підписали меморандум про співпрацю, що передбачає роботу над покращенням використання унікальних відкритих ідентифікаторів учених (ORCID IDs) серед українських науковців.

Восени 2022 р., під час заходів, присвячених Тижню відкритого доступу, було офіційно заявлено про створення Українського консорціуму ORCID.

Над реалізацією проекту в Україні працює Державна науково-технічна бібліотека (ДНТБ) України за підтримки Міністерства освіти і науки України.

Створення консорціуму ORCID в Україні забезпечить можливість безперервного оновлення інформації з системою ORCID, що є частиною агрегатора у створенні сумісних дослідницьких інфраструктур шляхом прийняття та використання надійних постійних ідентифікаторів і стандартних словників, форматів записів і методів аутентифікації для підвищення якості даних при зборі, управлінні, обміні та агрегації дослідницької інформації.

Детальніше про Український консорціум – на офіційному сайті ORCID: <https://orcid.org/>.

<https://cutt.ly/w9HNrei>

Компанія Elsevier пропонує до уваги українських дослідників чергову серію вебінарів, які охоплюють різноманітні освітні можливості для дослідників, керівників досліджень і бібліотекарів.

Вебінари – безкоштовні, проводяться англійською.

28 лютого 2023 об 11:00

Тема: Наукова інформація на ScienceDirect – виходьте за межі PDF. Питання ефективного використання функціоналу з метою заощадження часу і підвищення ефективності пошуку.

14 березня 2023 об 11:00

Тема: Важливість управління дослідницькими даними.

Управління дослідницькими даними відіграє вирішальну роль у дослідницькій діяльності сьогодні на різних рівнях. На вебінарі йтиметься про ефективні функції та рішення Elsevier, які можуть допомогти в управлінні цими даними.

28 березня 2023 об 11:00

Тема: Хижі журнали та як їх уникнути

Хижацькі журнали стали серйозною проблемою в науковій комунікації. Зі зростанням хижацьких практик стає все складніше ідентифікувати хижацькі журнали. На вебінарі йтиметься про те, що таке хижацькі журнали, як їх уникнути, як визначити справжні наукові журнали та як можна використовувати базу даних Scopus для пошуку престижних журналів.

<https://cutt.ly/H9HNhxj>

З 12 січня розпочато чергову серію вебінарів Clarivate для науковців у новому 2023 році.

Також щочетверга о 12:15 відбуватиметься стаціонарна ZOOM-зустріч «Запитай про Web of Science» зі стабільними параметрами входу:

Join Zoom Meeting

<https://us02web.zoom.us/j/83607483154?pwd=YndnNFhldlk1NTV2aEJQWHVweERaZz09>

Meeting ID: 836 0748 3154

Passcode: 244399

Модератор вебінарів: Тихонкова Ірина, канд. біол. наук, Customer Success Consultant, Clarivate

Детальна інформація за посиланням: <https://cutt.ly/A9NMvnr>.

<https://cutt.ly/N9HMzFT>

Підтримка України світовим академічним середовищем

ЗАКЛИКАЄМО ДО ЖОРСТКІШИХ НАУКОВИХ САНКЦІЙ ЩОДО РОСІЇ

Звернення Національної академії наук України
до міжнародної наукової спільноти

Доки інші країни запускають космічні місії, винаходять ліки від невиліковних раніше хвороб, розвивають технології штучного інтелекту, Російська Федерація масовано обстрілює українську критичну інфраструктуру, знову і знову позбавляючи мільйони українців світла, тепла й води. Від російських артилерійських і ракетних обстрілів уже постраждали десятки мирних міст і сотні цивільних об'єктів по всій Україні. Не стали винятком і наукові установи, освітні заклади, об'єкти дослідницької інфраструктури.

Російські загарбники завдали серйозної шкоди всесвітньо відомому Харківському фізико-технічному інституту, зокрема унікальній ядерній підкритичній установці «Джерело нейтронів»; найбільшому в світі декаметровому радіотелескопові УТР-2 Радіоастрономічного інституту; чорнобильській лабораторії Інституту проблем безпеки атомних електростанцій; будівлям Інституту імпульсних процесів і технологій у Миколаєві й Інституту надтвердих матеріалів імені В. М. Бакуля в Києві. Пошкоджені зазнали наукові бібліотеки, ботанічні сади,

дендрологічні парки. Частина заповідників досі лишаються під окупацією. Через постійні планові й аварійні відімкнення електроенергії, відсутність водопостачання й опалення виходить із ладу вартісне наукове обладнання, вчені не можуть повноцінно працювати й виконувати дослідження. Фактично російська агресія цілеспрямовано знищує науку в Україні як фах, життєво важливу підвалину української державності, запоруку повоєнної відбудови. Сцієнтицид як складник геноциду – ось стратегія дій російських загарбників.

Ми безмежно вдячні іноземним друзям і партнерам, які з перших днів повномасштабного російського вторгнення висловили нашій країні й Національній академії наук України свою щирю підтримку та солідарність, прихистили сотні українських дослідників-біженців, допомогли і продовжують допомагати фінансами й обладнанням. Росія ж у цей час продовжує нарощувати наступальні озброєння для подальших атак, розглядаючи безкарність, поблажливість чи байдужість як заохочення до нових злочинів. І вона не зупиниться, якщо її не зупинити. На полі бою це роблять Збройні Сили України. Але не менш важливий і «науковий фронт».

Закликаємо світову наукову спільноту припинити будь-яку співпрацю з усіма російськими вченими і дослідницькими організаціями, а також виключити Росію та індивідуальних і колективних членів, що її представляють, з усіх міжнародних наукових організацій, програм і проєктів. Жорсткіші наукові санкції мають показати Росії, що вести війну на знищення цілої нації, шантажувати світ ядерною зброєю, припиненням доступу до енергетичних ресурсів і загрозою голоду в XXI столітті неприпустимо. Разом ми можемо наблизити мир.

WE CALL FOR TOUGHER SCIENCE SANCTIONS AGAINST RUSSIA

Appeal of the National Academy of Sciences of Ukraine
to the International Scientific Community

When other countries are launching space missions, inventing medicines for previously incurable diseases, developing artificial intelligence technologies, the Russian Federation is massively shelling the Ukrainian critical infrastructure, again and again depriving millions of Ukrainians of electricity, heating and water. Dozens of peaceful cities, towns, and civilian facilities across all of Ukraine have already suffered from Russian artillery and missile attacks. Scientific and educational institutions, objects of research infrastructure have been no exceptions.

Russian invaders have caused heavy damage to the world-famous Kharkiv Institute of Physics and Technology, in particular, to the unique nuclear subcritical installation ‘Neutron Source’; the world’s largest decameter radio telescope УТР-2 at the Institute of Radio Astronomy; the Chernobyl laboratory of the Institute for Safety Problems of Nuclear Power Plants; the buildings of Pulse Processes and Technologies in Mykolaiv and V. Bakul Institute for Superhard Materials in Kyiv. Damaged were scientific libraries, botanical gardens and arboretums. Several nature reserves

are still under occupation. Because of frequent planned and emergency electricity outages, interruptions of water and heating supply, expensive scientific equipment fails, scientists cannot work effectively and carry out research. In fact, the Russian aggression is purposefully destroying science in Ukraine as a profession, a vitally important foundation of Ukraine statehood, a guarantee of its post-war reconstruction. Scienticide as a component of genocide is a strategy of Russian invaders' actions.

We are infinitely grateful to our foreign friends and partners, who since the very first days of the full-scale Russian invasion have expressed their sincere support to and solidarity with our country and the National Academy of Sciences of Ukraine, given shelter to hundreds of Ukrainian research refugees, provided and continue to provide financial support and equipment. Russia, on the contrary, continues to build up offensive weapons for further attacks, considering impunity, indulgence or indifference as an encouragement of further crimes. And it will not stop if it is not stopped. The Armed Forces of Ukraine are doing that on the battlefield. But the "scientific front" is no less important.

We call on the world scientific community to stop any kind of collaboration with all Russian scientists and research organizations, to expel Russia, as well as individual and collective members representing it, from all international scientific organizations, programs and projects. Tougher scientific sanctions must show Russia that to wage a war aiming at the destruction of an entire nation, blackmail the world with nuclear weapon, the lack of access to energy resources and a threat of famine in the 21st century is unacceptable. Acting together, we can bring peace closer.

<https://cutt.ly/x9HM4wr>

Оскільки ЄС планує використати 319 млрд євро на конфісковані російські активи для допомоги у відбудові України, єврокомісар із досліджень Марія Габріель наголошує на важливості досліджень та інновацій у відбудові України.

На разі формуються ініціативи, щоб допомогти відновити пошкодження дослідницької інфраструктури, спричинені російськими бомбами, і допомогти вченим, які залишилися в країні та наполегливо продовжують свою роботу.

«Ми прагнули діяти швидко та негайно реагувати на ключові потреби країни адаптуватися до мінливого контексту, – сказала Science|Business комісар ЄС з досліджень та інновацій М. Габріель. – Останнім часом наша увага переключилася на підтримку тих, хто залишився в країні і не має достатньо ресурсів, щоб продовжувати працювати».

За словами М. Габріель, одним зі способів допомоги українським науковцям є наближення країни до дослідницької екосистеми ЄС, заохочення дослідників брати участь у дослідженнях в рамках Horizon Europe та Програми досліджень ядерного поділу та термоядерного синтезу Євроатом. Зокрема і шляхом звільнення України від витрат на участь у Horizon Europe, які вона як асоційована країна зазвичай мала б сплатити б за участь.

Також розробляються плани допомоги Україні в підготовці до її майбутньої реконструкції. У перспективній робочій програмі Horizon Europe на наступні два роки передбачається виділення коштів для проєктів у сферах дослідницької інфраструктури, кліматично нейтральних міст і ядерної безпеки.

Суттєвим у грошовому еквіваленті є те, що було забезпечено включення відновлення дослідницької системи до загальних планів відновлення країни.

У грудні 2022 р. було оприлюднено перші пропозиції щодо інвестування арештованих російських активів і використання отриманих коштів для допомоги Україні.

Загалом Комісія та країни-члени заморозили 19 млрд євро активів, які належать російським олігархам, а близько 300 млрд євро резервів Центрального банку Росії заблоковано в ЄС та інших партнерах G7.

Щоб максимально використати ці кошти та розпочати відбудову України зараз, Комісія пропонує в короткостроковій перспективі створити структуру для управління замороженими державними коштами, інвестувати їх і використовувати виручені кошти на користь України.

М. Габріель наголосила, що продовжуватиме наполягати на важливості досліджень та інновацій у відбудові України у планах ЄС і за його межами. «Було б важливо забезпечити належну частку фінансування екосистеми досліджень та інновацій у майбутній багатомільярдній цілеспрямованій фінансовій та технічній допомозі як на рівні ЄС, так і на глобальному рівні, – зазначила єврокомісар. – Хоча на перший план зараз виходять більш нагальні пріоритети, ми не повинні випускати з уваги важливість науково-дослідницької діяльності та її екосистеми в Україні. Це буде ключовим у відбудові сучасної України та поверненні в країну інтелектуальних активів».

Руйнування та переміщення

Багато схем, запроваджених одразу після того, як Росія вторглася в Україну в лютому [2022 р.], зокрема ті, що фінансуються ЄС, мали допомогти вченим-біженцям, і було більше вагань щодо вкладення грошей у дистанційні стипендії та дії для запобігання витоку мізків.

М. Габріель зазначила, що ЄС співпрацює з Українським науково-технологічним центром, щоб гарантувати, що знання подвійного використання з України не потраплять до «зловмисних держав». Цей міжурядовий орган був створений у 1990-х роках, щоб дати можливість ученим із колишніх радянських держав перейти до цивільних досліджень, а також забезпечити нерозповсюдження ядерної, біологічної та хімічної зброї.

Оскільки щонайменше 15 % дослідницької інфраструктури України знищено російськими обстрілами, а тисячі науковців переміщені та не можуть працювати, дослідницьке співтовариство країни терміново потребує підтримки на місцях.

Умови праці в країні – жахливі і погіршуються, оскільки Росія продовжує бомбити цивільну інфраструктуру та електромережі, і є побоювання, що найсвітліші уми покинуть країну назавжди.

За словами М. Габріель, наступним кроком Комісії є створення офісу Horizon

Еurore у Києві упродовж 2023 р. [«Це» може мати мультиплікаційний ефект для участі України в програмі: зміцнити академічні та бізнес-мережі, а також надати підтримку в підготовці більш конкурентоспроможних заявок з України», – констатувала єврокомісар.

Поки що українські науковці – витривалі, і їхня участь у дослідницьких схемах ЄС не зменшилася. «Поки що відрядно бачити, що участь України в програмах Horizon Europe та Євратом можна порівняти з довоєнним рівнем», – підкреслила М. Габріель.

<https://cutt.ly/j9H1zAa>

Асоціація фінансування інноваційних і дослідницьких мереж «COST» оголосила про приймання пропозицій для спільного розвитку ініціатив у всіх галузях науки і техніки шляхом пан'європейської співпраці.

Шаблон пропозиції (технічний додаток) та інструкції для заявника щодо подання пропозицій доступні на вебсайті «COST» у розділі «Документи та рекомендації щодо фінансування».

Збір пропозицій – 25 жовтня 2023 р. о 12 год. Планується затвердити до 70 нових заходів мережі «COST».

Пропозиції необхідно подавати в електронному вигляді шляхом онлайн-інструменту подання e-COST. Для отримання додаткової інформації та вказівок заявникам пропонується зв'язатися з національним координатором мережі «COST» (CNC).

Детальніше про мережу за посиланням: <https://cutt.ly/89HNVbB>

<https://cutt.ly/y9HMA46>

У 2022 р. Міністерство освіти і науки України створило онлайн-інструмент «Info Science Bot» для інформування науковців та інноваторів про актуальні професійні можливості в Україні та за кордоном. Фінансово підтримали цю ініціативу міжнародні партнери України з Німеччини – Німецько-українське академічне товариство (German-Ukrainian Academic Society). Це – професійна спільнота, яка відкрита для дослідників з будь-якої сфери, зацікавлених у розвитку міжнародної академічної співпраці з Україною.

Ключовими цілями товариства є:

- сприяння в академічній співпраці з Україною;
- підвищення впізнаваності українських науковців та їхніх досягнень;
- підтримка кар'єрного розвитку дослідників, які починають кар'єру в Україні;
- підтримка реформ в українській науці.

Запити щодо членства можна надсилати на електронну пошту info@ukrainet.eu.

Нагадаємо: українські освітяни ознайомилися з найкращими практиками 8 найпотужніших естонських освітніх та наукових установ.

<https://cutt.ly/49HilGJ>

Вторгнення Росії в Україну спричинило переосмислення дослідження Росії у світі.

Коли цього року понад 2000 спеціалістів із славістики, східноєвропейських та євразійських досліджень з усього світу зберуться у Філадельфії на свою найбільшу щорічну конференцію, російське вторгнення в Україну буде домінувати в дискусії – або, принаймні, матиме важливе значення.

В Україні неспровокована війна Москви вбила десятки тисяч людей і спустошила міста та селища. В університетах по всьому Заходу це висунуло російську історію імперіалізму та колоніалізму на передній план слов'янських та євразійських наукових дискусій – від історії та політології до мистецтва та літератури.

Війна змушує науковців, кафедри та керівництво університетів сумніватися в тому, як вони викладають історію Росії, колишнього Радянського Союзу та регіону, якими підручниками та джерелами користуються, кого наймають, які архіви використовують для інформації та навіть як називають відділи.

Асоціація слов'янських, східноєвропейських та євразійських досліджень (The Association for Slavic, East European, and Eurasian Studies – ASEES) провела «деколонізацію», яку вона описує як «глибоко політичний акт переоцінки давно встановлених і часто внутрішніх ієрархій, відмови від влади та повернення до неї».

«Повномасштабне вторгнення Росії в Україну призвело до широкомасштабних закликів до переоцінки та трансформації русоцентричних відносин влади та ієрархії як у регіоні, так і в тому, як ми його вивчаємо», – йдеться в повідомленні асоціації.

«Війна – це справді кардинальна подія, і наукові кола – як частина цього світу – були похитнуті, – зазначив Едвард Шатц (Edward Schatz), директор Центру європейських, російських та євразійських досліджень (CERES) Університету Торонто (Center for European, Russian, and Eurasian Studies (CERES) at the University of Toronto), в інтерв'ю Радіо Свобода. – Я відчуваю, що неможливо робити все так, як ми це робили весь час. Щось має змінитися. Питання в тому, скільки змін і в яких вимірах».

За словами Е. Шатца, викладацький склад CERES розгляне можливість зміни назви центру. Деякі викладачі сумніваються, чому в назві освітнього закладу, який досліджує регіон, котрий охоплює два континенти й тягнеться від Атлантики до Тихого океану, має бути лише одна країна – Росія.

Тим часом у Великобританії Кембриджський університет проводить серію лекцій під девізом «Переосмислення славістики». Серед інших прикладів: науковці в Північній Америці працюють над книгою есе, яка буде зосереджена на «деколонізації східноєвропейського та євразійського мистецтва та матеріальної культури».

Травма «не помічена»

Багато вчених кажуть, що російська держава отримує занадто багато уваги в академічних колах за рахунок колонізованих націй, регіонів і груп, включно

з Україною, Кавказом і Центральною Азією, а також спільнотами етнічних меншин у самій Росії.

Прихильники деколонізації або «децентрації» закликають до більшого включення голосів цих націй і регіонів у освітні програми російської, радянської та євразійської історії, літератури, культури, політології та економіки.

Оксана Шевель, професор політології в Університеті Тафтса в Массачусетсі та президент Американської асоціації українських студій, стверджує, що багато науковців регіону вважають, що наукові кола «значною мірою не помітили» травми, спричинені російським імперіалізмом і колоніалізмом.

Натомість фокус зосереджується на москвоцентричному погляді на те, що російська та радянська держави принесли цим спільнотам «модернізацію, освіту та індустріалізацію».

«Науковці, які досліджують неросійські регіони колишнього радянського простору, в основному в один голос виступають за необхідність деколонізації радянських і пострадянських досліджень», – наголосила О. Шевель Радіо Свобода.

Поряд із цим науковці, які закликають до змін, стикаються з опором деяких науковців, чия головна наукова увага – Росія.

Потенційний вплив змін, які почалися, виходить за рамки необхідності переписувати лекції та включати новий матеріал. Це також може вплинути на поточні та майбутні дослідницькі проекти, а також спричинити переосмислення минулих робіт.

«Невірно оцінений і неправильно зрозумілий»

«Деколонізація – це не дуже комфортна розмова для більшості моїх колег, але я вважаю, що вона неминуча з огляду на обставини», – сказала Радіо Свобода Валентина Ізмірлієва, директор Інституту вивчення Росії, Євразії та Східної Європи імені Гаррімана Колумбійського університету (Columbia University's Harriman Institute for Russian, Eurasian, and Eastern European Studies).

Еріка Марат (Erica Marat), професор політології Університету національної оборони у Вашингтоні (National Defense University in Washington) та експерт із Центральної Азії, каже, що спроба українських науковців кинути виклик статус-кво в академічних колах надихнула тих, хто вивчає інші регіони, керовані Москвою. «Війна в Україні та те, як українські науковці висловлюються, дійсно відкриває багато простору для всіх нас», – сказала науковиця Радіо Свобода.

Віталій Чернецький (українського походження), професор слов'янських і євразійських мов і літератур Канзаського університету, звертає увагу на те, що роботи експертів із неросійських регіонів і громад сприймаються недостатньо серйозно. За словами В. Чернецького, Україну на Заході «неправильно оцінюють і не розуміють» частково через те, що в дискусії домінують російські вчені.

Наприклад, він аргументує, що однією з причин, чому багато хто очікував швидкого падіння Києва після російського вторгнення в лютому 2022 р., було те, що вони повірили в наратив про те, що Україна була «розділеною» нацією зі слабким почуттям національної ідентичності.

Університети рідко пропонують курси з історії чи культури України, найбільшої країни Європи за розміром і сьомої за кількістю населення. Головною причиною є відсутність студентського попиту, який, на думку вчених, є результатом укоріненної уваги до Росії, хоча війна призвела до сплеску інтересу.

Згідно з академічною освітньою програмою, Україна була «частиною великого списку з 15 пострадянських країн або країн Східної Європи між Німеччиною та Росією», – сказав В. Чернецький, який 1 січня 2023 р. став віце-президентом ASEEEES.

Українська діаспора відіграла важливу роль у підтримці українських студій на Заході, фінансуючи запрошених професорів і мовні курси в окремих університетах, розповіли Радіо Свобода науковці.

Емігрантський вплив

Вивчення євразійських регіонів Росії та радянських досліджень у Сполучених Штатах Америки історично викладалося з москвоцентричної точки зору через величезний вплив учених-росіян, які допомогли відкрити цю сферу.

В академічних колах США домінувала позиція, що «кожна людина в старій Російській імперії є росіянином», – пояснює Кларенс Меннінг (Clarence Manning), завідувач кафедри славістики Колумбійського університету (Department of Slavic Studies at Columbia University). Ці вчені, названі «первоначальниками Росії», повторювали «старі традиційні формули, викладені російською наукою до революції [1917]», і розглядали Росію, а пізніше Радянський Союз, «як єдину об'єднану країну».

За словами Сьюзан Сміт-Пітер (Susan Smith-Peter), професорки російської історії в коледжі Стейтен-Айленда в Нью-Йорку (College of Staten Island in New York), вчення Василя Ключевського, вченого імперської доби та одного із засновників сучасної російської історіографії, було фактично перенесено до Сполучених Штатів Америки.

С. Сміт-Пітер звертає увагу, що В. Ключевський, який помер у 1911 р., заперечував існування України і українського народу як відмінних від Росії. Серед його студентів у Москві був Михайло Карпович, який упродовж трьох десятиліть викладав поколінню російських учених у Гарвардському університеті, з 1927 по 1957 р.

Київ, Русь і Росія

М. Карпович «відкидав історіографічну легітимність окремої української історії», – наголошує С. Сміт-Пітер, додаючи, що в результаті праці українських учених «часто не були інтегровані в роботу російських істориків».

Одним із ключових наративів, переданих емігрантами від істориків імперської доби і досі поширених у Сполучених Штатах Америки, є те, що Росія є прямим і єдиним спадкоємцем Київської Русі.

За словами С. Сміт-Пітер, масштабне вторгнення «призвело до періоду глибокого аналізу російських досліджень» і змушує вчених переглянути їх.

Науковиця додала, що «фундаментально змінить» те, як вона викладає російську та радянську історію, щоб включити погляди колонізованих народів і поставити під сумнів спрощену наступність між Київською Руссю та Росією.

С. Сміт-Пітер наголосила на потребі вивчати українську мову, щоб користуватися українськими архівами.

«Люди вмирають через це»

Вторгнення Росії в Україну «підштовхнуло наукову сферу до розуміння імперії та колоніалізму, як, ймовірно, ніколи раніше, – міркує Марк Стейнберг (Mark Steinberg), почесний професор російської історії Іллінойського університету в Урбана-Шампейн (The University of Illinois at Urbana-Champaign). – Раніше все це було академічною дискусією, але тепер люди вмирають через це».

Завдання, яке зараз стоїть перед науковцями, полягає в тому, щоб зрозуміти, як російський імперіалізм і колоніалізм впливають на те, як вони думають про своїх предметів або підходять до них. «Я вважаю, що це – найцікавіша зміна і, напевно, найбільш суперечлива», – підсумував науковець.

Prince T. Moscow's Invasion Of Ukraine Triggers 'Soul-Searching' At Western Universities As Scholars Rethink Russian Studies. *Radio Free Europe/Radio Liberty*.

2023, Jan. 01. URL: <https://cutt.ly/t9H857U>

Допомога вченим України під час війни

Українські дослідники заохочуються взяти участь у новому конкурсі «Послуги дослідницької інфраструктури для підтримки досліджень у сфері охорони здоров'я, прискорення зеленої та цифрової трансформації та розвитку передових знань (2023) (HORIZON-INFRA-2023-SERV-01)» Рамкової програми Європейського Союзу з досліджень та інновацій «Горизонт Європа».

Конкурс сфокусований на наданні послуг інтегрованих дослідницьких інфраструктур із метою уможливлення досліджень та технологій для вирішення основних суспільних проблем, включаючи виклики в сфері охорони здоров'я, перехід до «зелених» та цифрових технологій, стійкість до криз, а також розвиток передових знань у широких наукових областях.

Крім того, однією з ключових цілей конкурсу є надання швидкого доступу до європейських дослідницьких інфраструктур для дослідників України в обраних напрямках досліджень.

Для забезпечення досліджень та інновацій для вирішення основних викликів і пріоритетів ЄС:

- уможливлення досліджень зв'язку факторів навколишнього середовища зі здоров'ям людини;
- удосконалення клінічних досліджень у галузі педіатрії;
- ризиків зміни клімату;
- сталого розвитку арктичних/полярних регіонів;
- здоров'я океану і води;
- аквакультури, рибного господарства та «блакитної» економіки;
- технологій і систем відновлюваної енергії;

- інноваційного застосування нанонауки та нанотехнологій;
- зміцнення потенціалу ЄС для розробки напівпровідників;
- формування суспільства майбутніх поколінь.

Для сприяння розвитку передових знань:

- у галузі біосфери: наземне біорізноманіття та екосистеми, включаючи ліси;
- в астрономії та астрофізиці елементарних частинок;
- у галузі мистецтва та гуманітарних наук.

Послуги дослідницької інфраструктури, які сприяють розвитку передових знань – спільне фінансування пілотних проєктів із загальноєвропейськими та/або національними дослідницькими інфраструктурами.

Передбачається, що дослідники з неокупованих територій України зможуть отримати інформаційну підтримку, допомогу в підготовці заявок до конкурсу, матимуть пріоритет у відборі при рівних наукових заслугах, а також розширені можливості, зокрема спеціальне навчання та тривалість візитів (понад 3 міс.). Дані про участь України в рамках програми будуть збиратися окремо.

Термін подання пропозицій – 9 березня 2023 р.

<https://cutt.ly/P9G3Lfj>

Національний науковий фонд США (National Science Foundation, NSF), який є незалежним агентством при урядові США, що забезпечує розвиток науки та технологій в усіх галузях науки, окрім медицини, пропонує дослідникам з України ряд можливостей міжнародної співпраці. Ці можливості можуть бути використані українськими дослідниками за допомогою чинних механізмів фінансування NSF.

Детальніше про ініціативи:

1. *Будь-яка пропозиція, подана до NSF, може включати міжнародну спільну роботу, інтегровану в дослідницький проєкт.*

Ці пропозиції вносяться до дисциплінарних програм у межах NSF.

2. *Існують програми OISE, які потребують міжнародної співпраці.*

Наразі прикладами таких програм є:

- IRES (Міжнародний дослідницький досвід для студентів);
- AccelNet (Прискорення досліджень через міжнародну співпрацю між мережами);
- PIRE (Партнерство для міжнародних досліджень та освіти).

3. *Будь-який лауреат проєкту, що фінансується NSF, має право подати запит на невелику доплату за встановлення нової міжнародної співпраці.*

Щоб зробити запит на її отримання, головний дослідник має зв'язатися з керівником своєї програми.

4. *Існують також спеціальні пропозиції, наприклад:*

a. RAPID (Rapid Response Research).

RAPID – дослідження швидкого реагування – це тип пропозиції, який використовується, коли існує терміновість щодо наявності або доступу до даних,

засобів чи спеціалізованого обладнання, включаючи дослідження швидкого реагування на природні, антропогенні та інші непередбачені події. Перед тим, як подати пропозицію RAPID, наукові керівники повинні зв'язатися з керівником(ами) програми NSF, чий досвід найбільше стосується теми пропозиції для визначення того, чи підходить запропонована робота для фінансування RAPID.

b. EAGER (EARly-concept Grants for Exploratory Research).

EAGER – це тип пропозиції, який використовується для підтримки робіт щодо неперевіраних, але потенційно трансформаційних дослідницьких ідей або підходів на ранніх стадіях. Таку роботу можна вважати особливо «високим ризиком із високою окупністю» в тому сенсі, що вона, наприклад, включає радикально інші підходи, передбачає застосування нового досвіду або залучає нові (між) дисциплінарні перспективи. Щоб визначити відповідність роботи до пропозиції EAGER, наукові керівники повинні зв'язатися з керівниками програми NSF, чий досвід найбільше стосується теми пропозиції. Ця придатність повинна бути оцінена на початку процесу.

c. RAISE (Research Advanced by Interdisciplinary Science and Engineering).

RAISE – дослідження в міждисциплінарній науці та інженерії – це тип пропозиції, який можна використовувати для підтримки сміливих міждисциплінарних проєктів:

- наукові досягнення яких значною мірою виходять за рамки однієї програми чи дисципліни, тому необхідна значна фінансова підтримка з боку кількох програм чи дисциплін;
- напрями досліджень обіцяють трансформаційні досягнення;
- передбачувані відкриття знаходяться на дисциплінарних межах, які можуть бути традиційно не визнані.

Щоб отримати фінансування як проєкт, відповідний RAISE, мають бути враховані всі три критерії. RAISE не призначений для проєктів, які можна включити в інші типи пропозицій або які продовжують усталену практику. Аналогічно іншим програмам, потенційні наукові керівники повинні отримати схвалення для подання пропозиції. RAISE вимагає погодження від принаймні двох керівників програм NSF у різних галузях, чий досвід найбільше стосується тем пропозиції.

Шукайте детальну інформацію за посиланнями вище або на сайті NSF: <https://beta.nsf.gov/>.

<https://cutt.ly/F9G9NaU>

Британська Асоціація Слов'янських та Східноєвропейських Студій (BASEES) пропонує п'ять стипендій для українських науковців у галузі гуманітарних та соціальних наук. Програмою передбачається одноразова стипендія для підтримки інтелектуальної діяльності науковців у розмірі 1000 фунтів стерлінгів. Крім того, кожен зі стипендіатів отримує членство в BASEES терміном на 12 міс. і зможе представити свої дослідження на регулярних семінарах BASEES Talks.

Стипендії зможуть отримати науковці, які наразі перебувають в Україні, працюють в українських академічних установах, мають ступінь доктора філософії (Ph.D) або еквівалент у галузі гуманітарних та соціальних наук, або навчаються в аспірантурі.

Щоб подати заявку на отримання стипендії необхідно заповнити аплікаційну форму до 31 січня 2023 р.

Деталі за посиланням: <https://cutt.ly/U2KEcKz>.

За будь-якою додатковою інформацією звертайтеся за адресою: office@basees.org.

<https://cutt.ly/o9G0il2>

Національний фонд досліджень інформує про завершення 27 січня 2023 р. о 23:59 за київським часом прийому заявок за конкурсом «Кембридж – НФДУ 2022. Індивідуальні гранти на проведення досліджень (розробок) для українських учених (за підтримки Кембриджського університету, Велика Британія)».

Кількість поданих заявок за конкурсом 2022.02 «Кембридж – НФДУ 2022» – 72.

Конкурс було оголошено в грудні 2022 р. Його метою є підтримка передових наукових досліджень і розробок українських вчених, які безпосередньо постраждали від воєнних дій в Україні в 2022 р., шляхом надання індивідуальних грантів за підтримки Кембриджського університету (Велика Британія).

Тематичні напрями, за якими здійснюватиметься фінансування: широке коло фундаментальних і прикладних проблем в усіх галузях наук, пов'язаних із розв'язанням найбільш актуальних наукових завдань, націлених на технологічний, економічний, соціальний, культурний поступ України.

<https://cutt.ly/j9GMHdr>

Академія Фінляндії оголошує конкурс, метою якого є підтримка дослідників, які не можуть працювати в Україні внаслідок російської агресії.

Конкурс – відкритий для дослідників, які все ще перебувають в Україні або були змушені поїхати через російське вторгнення.

Запрошений дослідник повинен мати зв'язок з українським університетом, науково-дослідним інститутом або подібною дослідницькою установою, де його дослідницька робота була призупинена внаслідок нападу Росії на Україну.

Подати заявку на запрошення має дослідник із Фінляндії. Заявник виступає контактною особою для запрошеного дослідника і зобов'язується надавати допомогу в практичних питаннях, таких як пошук житла та робочого місця на час візиту.

Тривалість візиту: до 24 міс.

Орієнтовний обсяг фінансування: 43 500 євро/рік для одного дослідника або 57 000 євро/рік для дослідника з родиною.

Кінцевий термін подання заявок: 28 лютого 2023 р. о 16:15 за фінським часом.

Термін фінансування: 15 квітня 2023 р. – 31 грудня 2026 р.

Шукайте детальну інформацію на офіційному сайті Академії Фінляндії:
<https://cutt.ly/a9GМоCG>.

<https://cutt.ly/b9GN5I1>

Польська академія наук (ПАН) оголосила про довгострокову програму підтримки українських наукових колективів, що реалізується у співпраці з Національною академією наук США за підтримки зовнішніх партнерів.

У конкурсі можуть взяти участь науковці, котрі мають українське громадянство, та науковці, які працювали в українських наукових підрозділах станом на початок війни.

Програма відкрита для всіх дослідницьких дисциплін. Перевага надаватиметься командам, які здійснюють дослідження у таких галузях:

- математика;
- комп'ютерні науки та інженерія;
- телекомунікації;
- енергетика та екологічна інженерія;
- матеріалознавство;
- сільське господарство;
- фізика;
- хімія;
- природничі та біомедичні науки.

Проекти можуть фінансуватися упродовж трьох років. На три роки діяльності кожна група отримує 600 тис. доларів.

Детальніше про програму на офіційному сайті ПАН: Long-term program to support Ukrainian research teams.

<https://cutt.ly/e9G4tAG>

Національна академія наук (НАН) України повідомляє, що згідно з Протоколом до Угоди про наукове співробітництво між Польською академією наук (ПАН) і НАН України на 2022–2024 рр. у поточному році ПАН прийме у своїх наукових інститутах молодих учених установ НАН України (до 35 років) для проходження стажування з усіх галузей наук.

Організаційні та фінансові умови зазначених візитів до Польщі викладено в Додатку 3 Протоколу до Угоди про наукове співробітництво між ПАН і НАН України на 2022–2024 рр.

Охочі взяти участь у конкурсі мають надати коротку наукову біографію (CV) англійською та українською мовами за формою, яка додається.

CV разом із супровідним листом необхідно подати до Відділу міжнародних зв'язків НАН України не пізніше 18 лютого 2023 р. на адресу: 01601, Україна, Київ, вул. Володимирська, 54, Президія Національної академії наук України, Від-

діл міжнародних зав'язків НАН України. Наявність електронних версій – обов'язкова (надсилати у форматі DOC на електронну адресу petrushenko@nas.gov.ua з поміткою «на конкурс щодо стажування в ПАН»).

Після прийняття польською стороною рішення щодо схвалених кандидатур для здійснення візитів до Польщі, відповідне оголошення буде розміщено на офіційному вебсайті НАН України.

Довідки за телефоном: (044) 234-37-28 (Ганна Григорівна Петрушенко).

<https://cutt.ly/a9G2keF>

Канадський інститут українських студій Університету Альберта (The Canadian Institute of Ukrainian Studies – CIUS, University of Alberta), Канада, оголошує стипендію Темерті для докторантури з вивчення Голодомору на 2023–2024 рр. Пропонована під егідою Консорціуму з питань освіти та дослідження Голодомору (Holodomor Education and Research Consortium, HREC) стипендія підтримує вивчення та розширення знань про Голодомор. Заявки приймаються від науковців, які займаються такими дисциплінами, як історія, політологія, антропологія, соціологія та література, а також дослідженнями голоду, геноциду та сільської місцевості. Будуть розглянуті міждисциплінарні та порівняльні проекти.

Кваліфіковані заявники мають отримати ступінь доктора філософії (або ступінь кандидата наук) упродовж останніх п'яти років на момент подачі заявки. Апліканти, які мають отримати науковий ступінь до кінця червня 2023 р., також мають право подати заявку, якщо вони зможуть надати підтвердуючі документи. Очікується, що успішний заявник вступить на пост-докторську роботу в CIUS з 1 вересня 2023 р. і не пізніше 30 вересня 2023 р. Окрім роботи над дослідницьким проектом, стипендіат Темерті допомагатиме та братиме участь у плануванні загальної програми та діяльності HREC, включно з організацією семінару або конференції у сфері її/його дослідження.

Стипендіат Темерті також матиме можливість бути прийнятим в Університеті Альберти на одному з таких факультетів: антропології, історії та класики, сучасних мов і культурології, політології та соціології. Відділ спільного розміщення може запропонувати залучення через колоквиуми, наставництво та інші академічні ініціативи. Також може бути розглянута можливість викладання курсу на одній із кафедр.

Цей конкурс відкритий для громадян Канади, постійних жителів Канади та іноземних громадян. Тривалість стипендії становить один рік із можливістю поновлення на другий рік. Річна стипендія становить 48 000 канадських доларів.

Постдокторська стипендія Темерті з вивчення Голодомору стала можливою завдяки фінансуванню Фонду Темерті.

Дедлайн: 1 березня 2023 р.

<https://cutt.ly/h9HXq7T>

Міжнародна підтримка бібліотечної справи в Україні

Американська бібліотечна асоціація збрала 12 000 дол. для української бібліотечної спільноти.

Дякуючи за щедрю підтримку від понад 150 донорів, ALA надіслала 12 000 дол. Українській бібліотечній асоціації.

«Українська бібліотечна асоціація висловлює щиру вдячність Американській бібліотечній асоціації та американській бібліотечній спільноті за єдність і підтримку України та українських бібліотекарів», – наголосила президентка УБА Оксана Бруй.

Кошти підуть на терміновий ремонт бібліотек, які зазнали пошкоджень унаслідок повномасштабної агресії Росії в Україні, на придбання комп'ютерів, програмного забезпечення та іншого обладнання, а також матеріалів і ресурсів, які допоможуть подолати стрес дітям і дорослим, на підтримку бібліотечних працівників, які постраждали під час війни, були поранені або переміщені та потребують фінансової підтримки.

<https://cutt.ly/z9Hhxhs>

Bibliotheca Hertziana – Інститут історії мистецтв Макса Планка пропонує екстрені гранти українським історикам мистецтва, які перебувають під впливом війни Росії проти України, за підтримки Фонду Гетті (Getty Foundation) у рамках ініціативи Connecting Art Histories initiative. Разові гранти у розмірі 5000 євро будуть доступні для науковців, які не виїхали за межі України, для підтримки їхньої наукової діяльності на місці. Середні та старші дослідники через п'ять років після отримання ступеня доктора філософії або з кількома роками досвіду роботи в галузі запрошуються подати заявку на грант, який буде використано в Україні. Грантоотримувачі презентуватимуть свої дослідження на онлайн-практикумах, організованих Bibliotheca Hertziana в рамках ініціативи #ScienceForUkraine. Кандидатам пропонується подати онлайн (<https://recruitment.biblhertz.it>) у форматі PDF заявку, що складається з а) резюме, включаючи список публікацій, і б) опису їхнього дослідницького проекту максимум на одній сторінці до 5 лютого 2023 р.

Період підтримки: березень–квітень 2023 р.

<https://scienceforukraine.eu/d/U2690>

Редактори *О. Клименко, В. Симкович, О. Косюк*
Комп'ютерне верстання, дизайн *С. Головаха*
Дизайн обкладинки *Л. Огир*

Підп. до друку 11.05.2023. Формат 70x100/16.

Папір офс. Ум. друк. арк. 7,31.

Обл.-вид. арк. 8,11. Наклад 155 прим. Зам. № 9.

Видавець і виготовник Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського.

Проспект Голосіївський, 3, Київ, 03039, Україна